

Core Humanitarian
STANDARD

Kinauyokang Sumbanan
sa Makatawhanong
Kalihukan alang sa
Pagpasaka sa Kalidad
ug Kaakuhan

Gimantala sa: CHS Alliance, Group URD ug sa Sphere Project.

First edition: 2014

ISBN: 978-2-8399-1564-9

© Tanang katungod gipanag-iya. Gikuptan sa Groupe URD, HAP International, People In Aid ug Sphere Project ang katungod sa mga materyal nga nasulod niining dokumento. Mahimo kining imantala pag-usab alang sa pagpalalom sa edukasyon, lakip na sa pagbansay-bansay (*training*), pagduki-duki (*research*), ug mga kalihukan sa mga programa (*programme activities*), basta pagailhon lamang ang *Core Humanitarian Standard on Quality and Accountability*. Kun muhulad sa tanan o mga bahin niining *Core Humanitarian Standard on Quality and Accountability*, gikinahanglan ang sinulat nga pagpananghid pinaagi sa pag-email sa info@corehumanitarianstandard.org

Pasiuna

Ang *Core Humanitarian Standard on Quality and Accountability (CHS)* o Kinauyokang Sumbanan sa Makatawhanong Kalihukan alang sa Pagpasaka sa Kalidad ug Kaakuhan mao ang usa nga direktang resulta sa *Joint Standards Initiative (JSI)* kung diin ang *Humanitarian Accountability Partnership (HAP) International*, *People In Aid*, ug ang *Sphere Project* naghiusa alang sa mas maayong kasabotan para sa mga gasunod ug gagamit sa mga makatawhanong sumbanan (*humanitarian standards*). Mikonsulta ang JSI og labaw sa 2,000 ka mga trabahante sa *humanitarian sector* nga naggikan sa ilang nagkandaiyang ulohang opisina, mga rehiyon ug sa mga nasod nga kanunay ginaagian og kalamidad. Ang *feedback* gikan sa konsultasyon ang nagpaklaro nga adunay panginahanglan sa paghiusa sa mga sumbanan, kung diin ang mga komunidad ug katawhan nga naapektohan sa kalamidad mao ang sentro ug ang makatawhanong prinsipyo ang maong sukaranan.

Ang *CHS* ang resulta sa dose (12) ka bulan ug tulo (3) ka hugna nga konsultasyon. Sa niining konsultasyon, ang mga trabahante sa *humanitarian sector*, mga komunidad ug katawhan nga apektado sa kalamidad, pipila ka sinto nga mga *Non-Government Organizations (NGOs)* ug mga network niini, mga gobyerno, ang *United Nations* ug mga *donor* nga ahensya, ug mga tawong gikan sa akademya, ang maong nagkugi sa pagtuki sa *CHS* ug gisulayan kini sa lebel sa ilang mga ulohang opisina ug sa *field*.

Ang mga *feedback* nga nakuha gikan sa matag konsultasyon kay gikonsiderar ug ang mga kausaban sa *CHS* giaprubahan sa 65 ka-tawo nga sakop sa *Technical Advisory Group* nga nagrepresentar sa mga naglain-laing mga katawhan ug mga eksperto kabahin sa makatawhanong kalihukan (*humanitarian action*) ug paghimo sa mga sumbanan.

Kini mao ang tuyo sa mga opisyal sa *HAP International*, *People in Aid*, ug sa *Sphere Project*—nga ang *CHS* ang maoy mopuli sa *2010 HAP Standard in Accountability and Quality Management*, sa *People In Aid Code of Good Practice in the Management and Support of Aid Personnel*, ug sa *Core Standards section* sa *Sphere Handbook*.

Pagpasalamat

Salamat sa gatusan nga mga organisasyon ug indibidwal nga miapil sa pagplastar sa *CHS* pinaagi sa paghatag ug *feedback* sa mga ubang bersyon sa *CHS*, sa pagsulay niini sulod sa ilang mga kaugalingong organisasyon¹, o sa pagsalmot sa bisan unsa nga grupo nga nag-dumala sa mga proseso sa konsultasyon sa *CHS*. Maayo ang pagdawat sa pagsalmot sa nagkalain-laing mga komunidad ug mga katawhan nga apektado sa kalamidad sa konsultasyon ug proseso sa pagsulay sa *CHS*.

¹ Ang tibuok listahan sa mga organisasyon nga misulay sa *CHS* mahimong makit-an sa www.corehumanitarianstandard.org.

Sa ilang pagkugi nga magka-uyon ang mga sumbanan, ang *HAP International*, *People in Aid*, ug ang *Sphere Project* giduyogan sa *Groupe URD* nga maoy nag-langkob sa *Quality COMPAS Reference Framework* ngadto sa *CHS*. Ang *CHS Technical Advisory Group* ug ang iyang *sub-group*, ang *Technical Steering Committee*, ang maoy responsable sa pag-dumala sa proseso sa konsultasyon ug sa katapusan nga pagtugot sa *CHS*. Ang *CHS Writing Group* ang maoy gitahasan sa pagrepaso sa *CHS* pinaagi sa paglangkob sa mga *feedback* nga nadawat gikan sa matag-lakang sa konsultasyon.

Aron maseguro nga inklusibo (*inclusive*), tinugyanan (*representative*), ug ugbayon (*objective*) ang maabot nga mga tumong, makinaugalingon nga gipahisayon sa *WolfGroup Consultants* ang proseso sa konsultasyon sa *CHS*.

Mahimong makit-an ang tibuok listahan sa mga myembro sa *Technical Advisory Group*, sa *Technical Steering Group*, ug sa *Writing Group* sa www.corehumanitarianstandard.org. Kung dili pa tungod sa ilang walay hunong nga suporta, dili magmalampuson ang konsultasyon sa *CHS*.

Ang proseso sa *Core Humanitarian Standard* gisuportahan pinaagi sa *core and project funding* gikan sa mga mosunod nga mga *donors*: *Australian Government Department of Foreign Affairs and Trade*, *Catholic Agency for Overseas Development (CAFOD)*, *Ministry of Foreign Affairs of Denmark (Danida)*, *Foreign Office of the Federal Republic of Germany*, *Irish Aid*, *Swedish International Development Cooperation Agency*, *Swiss Agency for Development and Cooperation*, *UK Aid* gikan sa *UK Government*, ug *United States Government*.

Buot pud nga nagpasalamat ang *HAP International*, *People in Aid*, ug ang *Sphere Project* sa mga mosunod nga board members para sa ilang bulig pinansiyal alang sa proseso sa *CHS*: *ACT Alliance*; *Action Aid International*, *Aktion Deutschland Hilft*, *British Red Cross*, *Catholic Agency for Overseas Development (CAFOD)*, *CARE International*, *Christian Aid*, *Community World Service Asia*, *DanChurchAid*, *Lutheran World Federation*, *Save the Children International*, *Save the Children US*, ug *World Vision International*.

Feedback

Pagadawaton ang mga komentaryo para sa *CHS* sa bisan unsa nga oras, ug kini mahimong ipadala, apil ang mga pangutana, ngadto sa info@corehumanitarianstandard.org.

Pagrebyu

Gamiton sa pag-usab sa *CHS* ang tanang mga komentaryo nga madawat, ug kini pagahimuon sa wala pa ang Disyembre 2019. Alang sa dugang nga impormasyon kabahin sa *Core Humanitarian Standard*, mga iglabot nga mga kahinguhaan, ug mga dokumento nga ginasulat, mahimo ang pagbisita sa www.corehumanitarianstandard.org.

Mahitungod sa mga *Translation*

Adunay nahimo nga *Core Humanitarian Standard* sa pinulongan nga *Arabic*, *French*, ug *Spanish*.

Kung buot nimo nga muhulad sa *CHS* sa uban pang pinulongan, mahimong i-kontak ang info@corehumanitarianstandard.org alang sa paggiya sa paghimo niini. Libre nga makita ang tanang translations sa www.corehumanitarianstandard.org.

Mga Iglabot nga mga Materyal

Adunay mga libre nga *guidance* ug *tools* alang sa pagsuporta sa paggamit sa *CHS* sa www.corehumanitarianstandard.org.

Mga Sulod

i.	Introduksyon	3 - 5
ii.	Estraktura sa <i>Core Humanitarian Standard</i>	7
iii.	Paggamit sa CHS	8 - 9
iv.	Mga Pag-angkon	9
v.	Makabtangon ug Makatawhanong Kalihukan	10 - 11
vi.	Ang Siyam ka Pasalig ug mga Kalidad nga Panukdanan	12 - 13
vii.	Mga Pasalig, Kalihukan, ug mga Responsibilidad	14 - 24
1.	Ang mga komunidad ug katawhan nga naapektohan sa kalamidad makadawat og hinabang nga angay ug tukma sa ilang mga panginahanglan.	14
2.	Ang mga komunidad ug katawhan nga naapektohan sa kalamidad makakuha og gikinahanglan nga makatawhanong hinabang sa insaktong panahon.	15
3.	Ang makatawhanong kalihukan dili makahimo ug dautang epekto sa mga komunidad ug katawhan nga naapektohan sa kalamidad; hinuon tungod niining kalihukan, ang mga komunidad mahimong mas andam, mas lig-on ug mas layo sa risgo.	16
4.	Ang mga komunidad ug katawhan nga naapektohan sa kalamidad makasayod sa ilang mga katungod (<i>rights</i>) ug mga butang nga angay nilang maangkon (<i>entitlements</i>), makakuha og impormasyon, ug makaapil sa mga desisyon nga aduna silay kalabotan.	18
5.	Ang mga komunidad ug katawhan nga naapektohan sa kalamidad makakuha og kapiyalan (<i>dependable and responsive</i>) nga pamaagi sa pagdumala sa mga reklamo.	19
6.	Ang mga komunidad ug katawhan nga naapektohan sa kalamidad makadawat og hiniusa ug koordinado (<i>coordinated and complementary</i>) nga hinabang.	20
7.	Ang mga komunidad ug katawhan nga naapektohan sa kalamidad makalaom sa pagdawat og hinabang nga naga-uswag. Gipasikad kini sa mga nakat-onan sa mga organisasyon gikan sa ilang kasinatian ug natun-an.	21

8. Ang mga komunidad ug katawhan nga naapektohan sa kalamidad makadawat sa ilang gikinahanglan nga hinabang gikan sa mga staff o volunteer nga adunay kabatid ug ubos sa maayong pagdumala. 22
9. Ang mga komunidad ug katawhan nga naapektohan sa kalamidad makalaom nga ang mga organisasyon nga nagatabang kanila nagadumala sa ilang mga resources sa malampuson (*effective*), tuhay (*efficient*), ug matarong (*ethical*) nga mga pamaagi. 23

viii. Listahan sa mga Pulong (*Glossary*) 25 - 26

Kinauyokang Sumbanan sa Makatawhanong Kalihukan alang sa Pagpasaka sa Kalidad ug Kaakuhan

i. Introduksyon

Kada adlaw sa tibuok kalibutan, naglihok ang dili maihap nga katawhan gikan sa naglain-laing ang-ang sa kinabuhi aron motubag sa makatawhanong panugo (*humanitarian imperative*) — ang buot nga pagpugong ug paghupay sa pag-antos sa katawhan bisan asa man kini mahitabo.

Ang Kinauyokang Sumbanan sa Makatawhanong Kalihukan o *Core Humanitarian Standard (CHS)* nagtakda og Siyam ka Pasalig (*Nine Commitments*) nga magamit sa mga organisasyon ug mga indibidwal nga nalambigit sa *humanitarian response*, aron mapalambo ang kalidad sa ilang hinabang ug mahatag ang hinabang sa mas epektibong pamaagi. Gipasikad usab sa Siyam ka Pasalig ang dugang mga responsibilidad sa mga organisasyon ug mga indibidwal nga nalambigit sa *humanitarian response* ngadto sa mga komunidad ug katawhang apektado sa kalamidad. Kung nahibaloan sa mga komunidad ug katawhan ang ilang mga gipasaligan, mahimo nilang singlon ang mga organisasyon ug mga indibidwal mahitungod niini.

Ginabutang sa *CHS* ang mga komunidad ug katawhan nga apektado sa kalamidad sa sentro sa makatawhanong kalihukan, ug naka-angkla kini sa pagtahod sa ilang mga masukarong tawhanong katungod (*fundamental human rights*). Gisuportahan kini sa katungod nga mabuhi nga adunay dignidad, ug katungod sa proteksyon ug seguridad, sumala sa internasyonal nga balaod, lakip na ang *International Bill of Human Rights*.²

² Ang *International Bill of Human Rights* naglakip sa *Universal Declaration of Human Rights*, sa *International Covenant on Economic, Social, and Cultural Rights*, ug sa *International Covenant on Civil and Political Rights* and its *Optional Protocols*.

Isip usa ka kinauyokang sumbanan (*core standard*), gihulagway sa *CHS* ang mga mahinungdanong elemento sa makatawhanong kalihukan: nga ang makatawhanong kalihukan adunay prinsipyo, adunay kaakuhan, ug taas ang kalidad. Mahimo usab kining gamiton sa mga makatawhanong organisasyon isip usa ka boluntaryong kagumbanan (*voluntary code*) nga mahimong basehanan sa ilang mga kinaugalingong proseso. Mahimo usab nga magamit kini isip usa ka basehanan alang sa beripikasyon sa mga buhat (*performance*), kung diin adunay gambalay (*framework*) ug mga talandaan (*indicators*) nga namugna aron maseguro ang pagkamahinungdanon niini diha sa lain-laing mga konteksto ug klase-klaseng mga organisasyon.

Ang *CHS* mahimong ipasiugda ug ipatuman sa mga indibidwal, organisasyon, mga grupong pangkoordinasyon (*coordinating bodies*), mga *consortium* ug uban pang mga pundok nga nagabuhat o nagatampo sa makatawhanong kalihukan. Bisan pa nga ang *humanitarian sector* mao ang nanag-unang katuyoan niini, ang *CHS* mahimong magamit sa bisan unsa nga organisasyon alang sa pagpalambo sa kalidad ug pagdugang sa kaakuhan sa tanang aspeto sa ilang kalihukan kauban ang mga komunidad ug katawhan nga apektado sa kalamidad.

Ang CHS ang resulta sa usa ka pangkalibutanong proseso sa konsultasyon. Kini naghugpong sa pipila ka mga mahinungdanong elemento sa mga makatawhanong sumbanan ug mga pasalig. Lakip niini ang, apan dili limitado sa, mga mosunod:

- *The Code of Conduct for The International Red Cross and Red Crescent Movement and NGOs in Disaster Relief;*
- *The 2010 HAP Standard in Accountability and Quality Management;*
- *The People In Aid Code of Good Practice in the Management and Support of Aid Personnel;*
- *The Sphere Handbook Core Standards and the Humanitarian Charter;*
- *The Quality COMPAS;*
- *The Inter-Agency Standing Committee Commitments on Accountability to Affected People/Populations (CAAPs); ug*
- *The Organisation for Economic Co-operation and Development's (OECD) Development Assistance Committee (DAC) Criteria for Evaluating Development and Humanitarian Assistance.*

Kinauyokang Sumbanan sa Makatawhanong Kalihukan alang sa Pagpasaka sa Kalidad ug Kaakuhan

ii. Estruktura sa Core Humanitarian Standard

Ang *CHS* gibahin sa Siyam ka Pasalig (*Nine Commitments*) alang sa mga komunidad ug katawhang naapektohan sa kalamidad, ug kini nagpadayag kung unsa ang ilang mapanghinaut nga madawat gikan sa mga organisasyon ug indibidwal nga nagahatag ug makatawhanong hinabang. Ang matag-usa ka Pasalig gisuportahan og Kalidad nga Panukdanan (*Quality Criterion*) nga mao'y mutakda kung unsaon ang pagkab-ot sa maong tumong sa mga makatawhanong organisasyon ug sa ilang mga staff. Ang estruktura sa *CHS* mao ang mosunod:

- Ang Siyam ka Pasalig (*Nine Commitments*);
- Mga nagasuporta nga Kalidad nga Panukdanan (*Quality Criteria*);
- Mga Mahinungdanong Kalihukan (*Key Actions*) alang sa pagkab-ot sa mga Pasalig; ug
- Mga Responsibilidad sa mga Organisasyon (*Organizational Responsibilities*) sa pagsuporta sa kanunay ug sistematiko nga pagpatuman sa mga Mahinungdanong Kalihukan diha sa tibuok organisasyon.

Ang mga Mahinungdanong Kalihukan ug mga Responsibilidad sa mga Organisasyon mihulagway sa mga mosunod:

- Kon unsa ang hustong buhaton sa mga *staff* nga nalambigit sa makatawhanong kalihukan alang sa kanunay nga pagpatuman og mga dekalidad nga mga programa ug pagpadayon sa ilang kaakuhan sa ilang mga gitabangan; ug
- Ang mga palisiya, proseso ug sistema nga kinahanglang ipahimutang sa mga organisasyon nga nalambigit sa makatawhanong kalihukan aron maseguro nga ang ilang mga *staff* mohatag ug dekalidad ug adunay kaakuhan nga makatawhanong hinabang.

Adunay talaan sa mga pulong nga gigamit sa *CHS* ug ang mga buot pasabot niini nga makit-an sa katapusan niining dokumento

iii. Paggamit sa CHS

Naninguha ang mga organisasyon nga nipasalig sa ilang paglambigit sa *CHS* nga mapatuman ang tanang Siyam ka Pasalig. Sa labing menos, gidahom nga motrabaho sila alang sa kanunay nga pag-uswag sa kalidad ug kaakuhan sa ilang makatawhanong pagtubag (*humanitarian response*). Pero nagkalahi-lahi ang mga organisasyon ug mga indibidwal nga nalambigit sa makatawhanong kalihukan. Kinahanglan sila nga molihok sa hustong panahon ug ipaangay ang ilang kalihukan sa kapasidad ug mandato sa ilang mga organisasyon, maingon man sa hugna ug sirkumstansya sa kalamidad nga ilang nasinati.

Kung ang mga organisasyon makasugat og kalisod sa pagkab-ot sa Siyam ka Pagsalig, angay sila moila niini ug mohatag ug pagtagad kung unsaon paghupay sa mga isyu nga nagapugong sa ilang pagbuhat niini. Ang mga organisasyon angay mokat-on gikan sa mga sitwasyon sama niini, ug mag-ugmad og mga pamaagi nga makabuntog sa mga kakulian nga ilang masugatan.

Ang bisan unsa nga pagtuki sa paggamit sa *CHS* angay manukad sa taras kung diin ang mga organisasyon mitrabaho alang sa pagkab-ot sa Siyam ka Pasalig. Dili kini mubase sa simpleng pagpatuman lamang sa mga Mahinungdanong Kalihukan o dili kaha sa pagpatuman lamang sa mga Responsibilidad sa mga Organisasyon. Busa, kinahanglan ipaangay sa konteksto ang mga Mahinungdanong Kalihukan nga gikinahanglan sa *CHS*.

Ang *CHS* muaplikar sa mga organisasyon ug indibidwal nga:

- nagahatag og direktang hinabang sa mga komunidad ug katawhang apektado sa kalamidad.
- nagahatag og suportang pinansyal, materyal o teknikal sa laing mga organisasyon, pero walay direktang pagsalmot sa paghatag og hinabang.
- nagtipon niining duha ka pamaagi.

Ang *CHS* gidesinyo aron magamit sa nagkalain-laing pamaagi sa mga nalambigit sa makatawhanong kalihukan, ug isip pamaagi sa mga mosunod:

- pagpahisayon og dugang nga kaakuhan sa mga komunidad ug katawhan nga naapektohan sa kalamidad, ug sa pagpa-uswag sa kalidad sa mga serbisyong gihatag kanila;
- pagpalambo sa mga pamaagi sa pagtrabaho (*work plans*) alang sa progresibo nga implementasyon sa *CHS* ug kanunay nga paglambo;
- pagmonitor sa kalidad ug kaakuhan, ginamit ang *CHS* isip usa ka basehanan nga mosuporta sa mga organisasyon ug teknikal nga mga sumbanan;
- kaugalingong pagsusi ug pag-uswag sa kalidad sa mga programa;

- pag-beripikar o pag-sertipikar sa kasubayan, ug pagpakita niining kasubayan sa uban; ug
- pagsusi, kung angay, sa mga kinaugalingong proseso ug pagbulig sa mga *staff* sa organisasyon. Kini pagahimuon aron makit-an kung nahimamat ba ang mga kalihukan ug mga responsibilidad nga gihan-ay sulod sa *CHS*

Ang mga organisasyon nga buot mogamit sa *CHS* kinahanglan mopasiugda niini sa sulod ug gawas sa ilang organisasyon.

Angay nga ipasabot sa mga organisasyon nga adunay mga *partner* ang ilang pagpasalig ngadto sa *CHS*. Angay usab nilang sabton ang pamaagi sa ilang *partner*³ sa pagkab-ot sa Siyam ka Pasalig, ug makigtambayayong kutob sa mahimo aron mapatuman ang mga pasalig sa *CHS*.

iv. Mga Pag-angkon

Giawhag ang tanang indibidwal o organisasyon nga nalambigit sa makatawhanong kalihukan nga mogamit ug mosagop sa *CHS* ug mahimong moasoy nga: “nagtrabaho kami alang sa paggamit sa *CHS*” (“*we are working towards the application of CHS*”). Mahimo lamang moangkon ang mga organisasyon nga mipatuman sila sa *CHS* kung nakaagi na sila sa ugbayong pagsuta (*objective verification*) batok sa *CHS*.

³ Makita ang mga depinisyon sa Listahan sa mga Pulong.

v. Makabtangon ug Makatawhanong Kalihukan

Ang katawhan ang duna sa kasingkasing sa makatawhanong kalihukan. Ang pagluwas ug kinabuhi, paghupay sa pag-antos sa katawhan, ug pagsuporta sa katungod nga mabuhi nga adunay dignidad (*the right to life with dignity*) ang maong nanag-unang motibasyon sa bisan unsa nga pagtubag sa kalamidad.

Mi-ila ang mga makatawhanong organisasyon nga ang makatawhanong panugo (*humanitarian imperative*) ang prayoridad; busa, naninguha sila nga makahatag ug makatawhanong hinabang bisan asa man kini kinahanglanon.

Gigiyahan ang makatawhanong kalihukan og upat nga giaksiptar nga mga prinsipyo⁴:

- **Makatawhanong (Humanity):** Ang pag-antos sa katawhan kinahanglang matubag bisan asa man kini makit-an. Ang tumong sa makatawhanong kalihukan mao ang pagpanalipod sa kinabuhi ug kahimsog, ug pagseguro sa pagtahod sa mga katawhan.
- **Makiangayon (Impartiality):** Nagbase lamang sa panginahanglan ang pagpatuman og makatawhanong kalihukan. Kinahanglan usab nga mohatag kini ug prayoridad sa mga dinaliang mga kaso sa kasubo ug dili mopili base sa nasyonalidad (*nationality*), kaliwat (*race*), pagkatawo (*gender*), relihiyosong pagtuo (*religious belief*), klase (*class*) o politikal nga opinyon (*political opinion*).
- **Kaugalingnan (Independent):** Kinahanglan nga mopalahi ang makatawhanong kalihukan sa politikal, ekonomikal, militar o uban pang mga katuyoan nga gihuptan sa bisan unsa nga makatawhanong aktor, lakip na ang lugar kung diin gibuhat ang makatawhanong kalihukan.
- **Walay pagdapig (Neutrality):** Kinahanglan nga ang mga makatawhanong aktor dili modapig sa mga kagubot o moapil sa mga kontrobersiya nga adunay kalabutan sa politika, kaliwat, relihiyoso o idyolohiya.⁵

⁴ Ang mga prinsipyo sa *humanity, impartiality, independence* ug *neutrality* naggikan sa: *the Fundamental Principles of the International Red Cross and Red Crescent Movement* na nasangyaw sa Vienna kaniadtong 1965 sa *20th International Conference sa Red Cross and Red Crescent*; *United Nations (UN) General Assembly Resolution 46/182*, 19 Disyembre 1991; ug sa *UN General Assembly Resolution 58/114*, 5 Pebrero 2004.

⁵ Dunay mga organisasyon, samtang nagpasalig sa paghatag ug walay pagdapig nga hinabang ug walay pagdapig sa mga kagubot, wala mokonsidera nga ang prinsipyo sa walay pagdapig nagpugong sa pagsulay sa pagpasiugda sa mga isyu labot sa kaakuhan ug kaangayan.

Aduna sa kinauyokan sa tanang makatawhanong kalihukan ang makatawhanong prinsipyo. Ang maong mga prinsipyo ang nagagiya sa makatawhanong kalihukan, ug ang paggamit sa maong mga prinsipyo ang mobulag sa makatawhanong kalihukan sa uban pang matang sa mga kalihukan ug panglimbasog. Sa *CHS*, gilakip ang upat ka mga prinsipyo sulod sa mga Pasalig, Kalidad nga Panukdanan, Mahinungdanong Kalihukan ug Responsibilidad sa Organisasyon.

Ang *International Humanitarian Law*, *International Human Rights Law* ug ang *International Refugee Law* miladlad ug mga masukaron ug legal nga sumbanan (*fundamental legal standards*) mahitungod sa pagpanalipod sa mga indibidwal ug mga grupo, ug sa kinaiyahan sa mga hinabang nga mahimong mahatag kanila. Ang *Sphere Humanitarian Charter* mao ang nagsumada sa kinauyokang legal nga mga prinsipyo nga may labaw nga kalabotan sa kaayohan sa mga naapektohan sa kalamidad o kasumpakian.

Kadtong mga mipatuman sa Kinauyokang Sumbanan miila sa nanag-unang responsibilidad sa mga nasud ug uban pang mga mahinungdanong awtoridad sa pagpanalipod ug pagtabang sa mga naapektohan sa kalamidad o armadong kasumpakian sulod sa ilang mga teritoryo. Kinahanglan nga ang makatawhanong kalihukan dili mopahuyang niining mga responsibilidad; gani, ang makatawhanong kalihokan maoy mupamug-os niini.

vi. Ang Siyam ka Pasalig ug Kalidad nga Panukdanan

1. Ang mga komunidad ug katawhan nga naapektohan sa kalamidad makadawat og hinabang nga angay ug tukma sa ilang mga panginahanglan.

Kalidad nga Panukdanan (Quality Criterion): Angay ug tukma sa panginahanglan ang makatawhanong kalihukan.

2. Ang mga komunidad ug katawhan nga naapektohan sa kalamidad makakuha og gikinahanglan nga makatawhanong hinabang sa insaktong panahon.

Kalidad nga Panukdanan (Quality Criterion): Epektibo ug moabot sa insaktong panahon ang makatawhanong kalihukan.

3. Ang makatawhanong kalihukan dili makahimo ug dautang epekto sa mga komunidad ug katawhan nga naapektohan sa kalamidad; hinuon tungod niining kalihukan, ang mga komunidad mahimong mas andam, mas lig-on ug mas layo sa risiko.

Kalidad nga Panukdanan (Quality Criterion): Ginapalig-on sa makatawhanong kalihukan ang lokal nga kapasidad ug ginalikayan niini ang mga negatibo nga epekto.

4. Ang mga komunidad ug katawhan nga naapektohan sa kalamidad makasayod sa ilang mga katungod (*rights*) ug mga butang nga angay nilang maangkon (*entitlements*), makakuha og impormasyon, ug makaapil sa mga desisyon nga aduna silay kalabotan.

Kalidad nga Panukdanan (Quality Criterion): Nagsalig sa komunikasyon, partisipasyon ug *feedback* ang makatawhanong kalihukan.

5. Ang mga komunidad ug katawhan nga naapektohan sa kalamidad makakuha og kapiyalan (*dependable and responsive*) nga pamaagi sa pagdumala sa mga reklamo.

Kalidad nga Panukdanan (Quality Criterion): Ginadawat ug ginatubag ang mga reklamo..

6. Ang mga komunidad ug katawhan nga naapektohan sa kalamidad makadawat og hiniusa ug koordinado (*coordinated and complementary*) nga hinabang.

Kalidad nga Panukdanan (Quality Criterion): Hiniusa ug koordinado ang makatawhanong kalihukan.

7. Ang mga komunidad ug katawhan nga naapektohan sa kalamidad makalaom sa pagdawat og hinabang nga naga-uswag. Gipasikad kini sa mga nakat-onan sa mga organisasyon gikan sa ilang kasinatian ug natun-an.

Kalidad nga Panukdanan (Quality Criterion): Nagpadayon sa pagkat-on ug pagpalambo ang mga makatawhanong aktor.

8. Ang mga komunidad ug katawhan nga naapektohan sa kalamidad makadawat sa ilang gikinahanglan nga hinabang gikan sa mga *staff* o *volunteer* nga adunay kabatid ug ubos sa maayong pagdumala.

Kalidad nga Panukdanan (Quality Criterion): Ginasuportahan ang mga *staff* aron sila mahimong epektibo sa pagtrabaho ug gitratar sila sa makiangayong pamaagi.

9. Ang mga komunidad ug katawhan nga naapektohan sa kalamidad makalaom nga ang mga organisasyon nga nagatabang kanila nagadumala sa ilang mga *resources* sa malampuson (*effective*), tuhay (*efficient*), ug matarong (*ethical*) nga mga pamaagi.

Kalidad nga Panukdanan (Quality Criterion): Ang mga *resources* gidumala ug gigamit sa responsableng pamaagi ug alang sa ilang gitinguhang katuyoan.

vii. Mga Pasalig, Kalihukan, and Responsibilities

1. Ang mga komunidad ug katawhan nga naapektohan sa kalamidad makadawat og hinabang nga angay ug tukma sa ilang mga panginahanglan.

Kalidad nga Panukdanan (Quality Criterion): Angay ug tukma sa panginahanglan ang makatawhanong kalihukan.

Mahinundanong Kalihukan

- 1.1 Paghimo og sistematiko, ugbayon (*objective*) ug padayong pagtuki (*analysis*) sa konteksto ug sa mga hingtundan (*stakeholders*).
- 1.2 Pagdesinyo ug pagpatuman og angay nga mga programa base sa walay pagdapig nga pagsusi sa mga panginahanglan⁶ g mga risiko, ug pagsabot sa mga kadutlanan (*vulnerabilities*) ug mga kapasidad sa nagkalain-laing mga grupo⁷.
- 1.3 Pagpa-angay sa mga programa sa nagabag-ong panginahanglan, kapasidad ug konteksto.

Mga Responsibilidad sa Organisasyon

- 1.4 Ang mga palisiya nagpasalig sa paghatag og makiangayon nga hinabang base sa mga panginahanglan ug kapasidad sa mga komunidad ug katawhang apektado sa kalamidad.
- 1.5 Ang mga palisiya nagtakda og mga pasalig nga nagakonsidera sa nagkadaiyang kinaiya sa mga komunidad, ug naglakip sa mga tawong adunay disbentaha (*disadvantaged*) o mga nakaminos (*marginalized*), ug ang pagkolekta sa himulag nga datos (*disaggregated data*).
- 1.6 Adunay mga pamaagi nga nahimutang aron maseguro ang angay ug padayon nga pagtuki sa konteksto.

⁶ “Mga Panginahanglan” naglakip sa mga hinabang (*assistance*) ug pagpanalipod (*protection*).

⁷ Kini mahimong muhulagway sa mga mosunod: mga kababayan-an ug mga kalakin-an (lakip na ang mga katigulangan ug kabataan), ug apil usab ang mga persons with disabilities (PWDs) ug minoridad o etnikong mga grupo.

2. Ang mga komunidad ug katawhan nga naapektohan sa kalamidad makakuha ug gikinahanglan nga makatawhanong hinabang sa insaktong panahon.

Kalidad nga Panukdanan (*Quality Criterion*): Epektibo ug moabot sa insaktong panahon ang makatawhanong kalihukan.

Mahinundanong Kalihukan

- 2.1 Pagdesinyo og mga programa nga motubag sa mga kakulian aron mahimong makab-ot ug luwas sa peligro ang gitanyag nga kalihukan alang sa komunidad.
- 2.2 Paghatag og makatawhanong hinabang sa insaktong panahon, ug pagbuhat sa mga desisyon ug kalihokan nga walay paglangan.
- 2.3 Pag-refer og mga wala maabot nga panginahanglan ngadto sa mga organisasyon nga adunay teknikal nga kaalam o mandato, o mopasiugda sa pagtubag niining mga panginahanglan.
- 2.4 Paggamit og angay nga teknikal nga sumbanan (*technical standards*) ug maayong pagbuhat (*good practices*) nga ginagamit usab sa makatawhanong sektor alang sa pagplano ug pagsusi sa mga programa.
- 2.5 Pag-monitor sa mga kalihukan (*activities*), abot (*outputs*) ug sangpotanan (*outcomes*) sa makatawhanong programa aron mapaangay ang mga programa ug maaksyunan ang mga dili maayong pagbuhat.

Mga Responsibilidad sa Organisasyon

- 2.6 Ang mga pasalig sa mga programa mihaum sa kapasidad sa organisasyon.
- 2.7 Ang mga palisiyang gipasalig naneguro nga
 - a. Sistematiko, ugbayon (*objective*) ug nagpadayon ang pagmonitor ug pag-evaluate sa mga kalihukan ug mga epekto niini;
 - b. Ang kamatuoran gikan sa *monitoring* ug *evaluation* gigamit aron mapahaum ug mapauswag ang mga programa; ug
 - c. Ang pagdesisyon gibuhat sa tukmang panahon, ug insakto ang paggahin sa mga *resources*.

3. Ang makatawhanong kalihukan dili makahimo ug dautang epekto sa mga komunidad ug katawhan nga naapektohan sa kalamidad; hinuon tungod niining kalihukan, ang mga komunidad mahimong mas andam, mas lig-on ug mas layo sa risgo. uon tungod niining kalihukan, ang mga komunidad mahimong mas andam, mas lig-on ug mas layo sa risgo.

Kalidad nga Panukdanan (*Quality Criterion*): Ginapalig-on sa makatawhanong kalihukan ang lokal nga kapasidad ug ginalikayan niini ang mga negatibo nga epekto..

Mga Responsibilidad sa Organisasyon

- 3.1** Pagseguro nga ang mga programa nagpasikad sa mga lokal nga kapasidad ug nagpalambo sa kalig-on sa mga komunidad ug katawhan nga naapektohan sa kalamidad.
- 3.2** Paggamit sa mga resulta sa mga *community hazard and risk assessments* ug *preparedness plans* alang sa paggiya sa mga kalihukan.
- 3.3** Pag-ugmad sa kapasidad sa lokal nga liderato ug mga organisasyon isip mga primerong motubag (*first-responders*) kon adunay mga kalamidad sa umaabot nga panahon, ug maghimo ug mga lakang aron maseguro nga adunay makarepresentar sa mga grupo sa mga tawo nga nakaminos (*marginalized*) ug mga adunay disbentaha (*disadvantaged*).
- 3.4** Pagplano ug *transition* o *exit strategy* sa pagsugod pa lamang sa makatawhanong programa aron makaseguro nga molahutay ang positibo nga epekto niini, ug malikayan ang risgo nga ang mga katawhang naapektohan sa kalamidad musalig na lamang sa makatawhanong programa.
- 3.5** Paghimo ug pagpatuman og mga programa nga mopasiugda sa sayong pagrekoher (*early recovery*) gikan sa kalamidad ug makatabang sa lokal nga ekonomiya.

- 3.6** Pag-ila ug pagtubag sa mga potensyal o aktwal nga panghitabo nga adunay negatibong epekto sa madali ug sistematiko nga pamaagi, lakip na ang mga mosunod:
- a. kaluwasan sa peligro, seguridad, dignidad ug mga katungod sa katawhan;
 - b. lawasnong pagpanlupig ug pag-abuso (*sexual exploitation and abuse*) sa mga staff;
 - c. kulturanhon (*cultural*), katawohon (*gender*), katilingbanon (*social*) ug politikanhong (*political*) nga mga relasyon;
 - d. panginabuhian;
 - e. ang lokal nga ekonomiya; ug
 - f. ang kalikopan (*environment*).

Mga Responsibilidad sa Organisasyon

- 3.7** Ang mga palisiya, estratehiya ug paggiya gihimo aron:
- a. Pugngan ang mga programa sa pagresulta sa mga negatibong epekto, sama sa pagpahimulos, pang-abuso o pag-*discriminate* sa mga *staff* ngadto sa mga komunidad ug katawhang naapektohan sa kalamidad; ug
 - b. Pagpalig-on sa local nga mga kapasidad.
- 3.8** Adunay mga gipahimutang nga mga pamaagi aron panalipdan ang bisan unsang impormasyong nakolekta gikan sa mga komunidad ug katawhan nga naapektohan sa kalamidad, aron dili sila mabutang sa peligro.

4. Ang mga komunidad ug katawhan nga naapektohan sa kalamidad makasayod sa ilang mga katungod (*rights*) ug mga butang nga angay nilang maangkon (*entitlements*), makakuha og impormasyon, ug makaapil sa mga desisyon nga aduna silay kalabotan.

Kalidad nga Panukdanan (*Quality Criterion*): Nagsalig sa komunikasyon, partisipasyon ug feedback ang makatawhanong kalihukan.

Mga Responsibilidad sa Organisasyon

- 4.1 Paghatag sa impormasyon mahitungod sa organisasyon, sa mga prinsipyong gipasaligan niini, sa mga angayang pamatasan sa mga *staff* niini, sa mga programa nga ilang gipatuman, ug sa ilang gitinguha nga mahatag sa mga komunidad ug katawhang naapektohan sa kalamidad.
- 4.2 Pagsulti sa mga pinulungan, eskema ug pamaagi sa komunikasyon nga sayon masabtan, matinahuron ug angay sa kultura sa nagkalain-laing myembro sa komunidad, labi na sa bulnerable (*vulnerable*) ug mga nakaminos (*marginalized*) nga mga grupo.
- 4.3 Pagsiguro nga inklusibo ang tinugyanan (*representation*), ug nag-awhag sa partisipasyon ug kalambigitan ang mga komunidad ug katawhan nga naapektohan sa kalamidad sa tanang ang-ang sa pagbuhat.
- 4.4 Pagdasig ug pagpahisayon sa mga komunidad ug katawhan nga naapektohan sa kalamidad nga mohatag ug *feedback* mahitungod sa ilang katagbawan sa kalidad ug kaepektibo sa hinabang nga ilang nadawat. Dinhi, gihatagan ug dakong pagtagad ang kinatawo (*gender*), edad, ug kadaiyahan (*diversity*) ngadto sa mga naghatag og *feedback*

Mga Responsibilidad sa Organisasyon

- 4.5 Ang mga palisiya sa pagbinayloay ug impormasyon gipahimutang ug nagpalambo og kultura sa maayong komunikasyon.
- 4.6 Ang mga palisiya gipahimutang alang sa pagpalambigit sa mga komunidad ug katawhan nga naapektohan sa kalamidad, ug mipadayag sa mga prayoridad ug mga risgo nga ilang nakit-an sa tanang ang-ang sa pagbuhat.
- 4.7 Kinahanglan nga insakto, matarong ug matinahuron, ug mopahulagway sa dignidad sa mga komunidad ug katawhang naapektohan sa kalamidad ang mga komunikasyon gikan sa gawas, apil na ang mga gigamit alang sa pagtigum og pundo.

5. Ang mga komunidad ug katawhan nga naapektohan sa kalamidad maka-akses og kapiyalan (*dependable and responsive*) nga pamaagi sa pagdumala sa mga reklamo.

Kalidad nga Panukdanan (*Quality Criterion*): Ginadawat ug ginatubag ang mga reklamo.

Mahinundanong Kalihukan

- 5.1 Pagkonsulta sa mga komunidad ug katawhang naapektohan sa kalamidad sa pagplano, pagpatuman ug pag-monitor sa mga pamaagi sa pagdumala sa mga reklamo.
- 5.2 Pagdawat sa mga reklamo ug pagpadayag sa pamaagi sa pag-akses niini, apil na ang mga isyu nga mahimong matubag niini.
- 5.3 Pagdumala sa mga reklamo sa hustong panahon, sa pamaagi nga angay ug makiangayon, ug nagpalabaw sa kaluwasan sa naghatag og reklamo ug sa tanang naapektohan sa tanang ang-ang sa proseso.

Mga Responsibilidad sa Organisasyon

- 5.4 Dokumentado ug nahimutang ang mga pamaagi sa pagdumala sa mga reklamo sa mga komunidad ug katawhang naapektohan sa kalamidad. Ang proseso niini angay molakip sa pagpatuman sa mga programa, lawasnong pagpanlupig ug pag-abuso (*sexual exploitation and abuse*), ug uban pang pag-abuso sa gahom.
- 5.5 Adunay kultura sa organisasyon kung diin ang mga reklamo gihatagan ug seryosong pagtagad ug gi-aksyunan pinasubay sa mga gitakda nga patakaran, ug naplastar na ang mga proseso mahitungod niini.
- 5.6 Ang mga komunidad ug katawhang naapektohan sa kalamidad adunay hingpit nga kahibalo sa angayan nga pamatasan sa mga makatawhanong mga *staff*, lakip na ang mga gipasaligan sa organisasyon mahitungod sa pagpugong sa lawasnong pagpanlupig ug pag-abuso.
- 5.7 Gina-refer sa laing grupo o ahensya ang mga reklamo nga wala mahilakip sa sakop sa organisasyon, sa pamaagi nga nagsubay sa maayong pagbuhat.

6. Ang mga komunidad ug katawhan nga naapektohan sa kalamidad makadawat og hiniusa ug koordinado (*coordinated and complementary*) nga hinabang.

Kalidad nga Panukdanan (*Quality Criterion*): Hiniusa ug koordinado ang makatawhanong kalihukan.

Mahinundanong Kalihukan

- 6.1 Pagpaila ang mga papel, responsibilidad, kapasidad ug interes sa lain-laing hingtungdan⁹.
- 6.2 Pagseguro nga nakatabang ang makatawhanong kalihukan sa mga kalihukan sa nasudnon ug lokal nga mga awtoridad¹⁰ ug uban pang makatawhanong organisasyon.
- 6.3 Pagsalmot sa mga mahinungdanong grupong pang-koordinasyon (*coordinating bodies*) ug pagbuligay sa uban aron mo-minos ang bungat sa mga komunidad ug mas modako ang maabot sa serbisyo sa makatawhanong paglimbasog.
- 6.4 Pagpa-ambit sa mga kinahanglanong impormasyon sa mga *partner*, mga grupong pang-koordinasyon ug uban pang mga aktor pinaagi sa angay nga mga pamaagi sa komunikasyon.

Mga Responsibilidad sa Organisasyon

- 6.5 Ang mga palisiya ug estratehiya milakip og klaro nga pasalig sa pagtambayayong ug pagtinabangay sa uban, apil ang nasudnon ug lokal nga awtoridad, ug walay gi-kompromiso nga makatawhanong mga prinsipyo.
- 6.6 Gimando-an sa klaro ug kapiyalan nga mga kasabotan ang paglihok sa organisasyon kuyog ang mga partner, ug gitahod niini ang mandato sa tagsa ka partner, lakip na ang ilang mga obligasyon ug kaugalingnan, ug miila sa ilang tagsa-tagsa ka mga kakulian ug kaakuhan.

⁹ Lakip niini ang mga lokal nga mga aktor, ang mga makatawhanong organisasyon, mga lokal na awtoridad, mga pribadong kompanya ug uban pang mga mahinungdanong grupo.

¹⁰ Sa mga kahigayunan nga ang mga awtoridad nahipil sa kasumpakian, ang mga makatawhanong aktor gikinahanglan nga mogamit sa ilang pagsilpi sa kaugalingnan sa kalihukan, ug seguruhon nga ang interes sa mga komunidad ug katawhan nga naapektohan sa kalamidad duna gihapon sa sentro sa ilang pagdesisyon.

7. Ang mga komunidad ug katawhan nga naapektohan sa kalamidad makalaom sa pagdawat og hinabang nga naga-uswag. Gipasikad kini sa mga nakat-onan sa mga organisasyon gikan sa ilang kasinatian ug natun-an.

Kalidad nga Panukdanan (*Quality Criterion*): Nagpadayon sa pagkat-on ug pagpalambo ang mga makatawhanong aktor.

Mahinundanong Kalihukan

- 7.1 Pagbase sa mga nakat-onan ug mga naangiang mga kasinatian sa pagplano sa mga kalihukan.
- 7.2 Pagkat-on, pag-*innovate* ug pagpatuman sa mga kausaban base sa mga resulta sa *monitoring* ug *evaluation*, ug sa *feedback* ug mga reklamo.
- 7.3 Pagpa-ambit sa mga pagtulon-an ug *innovation* diha sa sulod sa organisasyon, sa mga komunidad ug katawhang naapektohan sa kalamidad ug sa uban pang mga hingtungdan.

Mga Responsibilidad sa Organisasyon

- 7.4 Gipahimutang ang mga palisiya sa *evaluation* ug sa pagkat-on, ug adunay mga kahigayunan alang sa pagkat-on gikan sa mga kasinatian ug pagpalambo sa mga pagbuhat.
- 7.5 Adunay mga pamaagi aron ma-rekord ang mga kahibalo ug kasinatian, ug mahimo kining ma-akses sulod sa organisasyon.
- 7.6 Ang organisasyon mitampo sa pagtulon-an ug *innovation* sa makatawhanong kalihokan diha sa mga kaubanan sulod sa sektor.

8. Ang mga komunidad ug katawhan nga naapektohan sa kalamidad makadawat sa ilang gikinahanglan nga hinabang gikan sa mga staff o volunteer nga adunay kabatid ug ubos sa maayong pagdumala.

Kalidad nga Panukdanan (*Quality Criterion*): Ginasuportahan ang mga staff¹¹ aron sila mahimong epektibo sa pagtrabaho ug gitratar sila sa makiangayong pamaagi.

Mahinundanong Kalihukan

- 8.1 Paglihok sa mga staff pinasubay sa mandato ug bili sa organisasyon ug sa giuyonan nga mga katuyuan ug sumbanan sa paghimo (*performance standards*).
- 8.2 Pagsubay sa mga staff sa mga palisiya nga mahinungdanon kanila ug pagsabot sa mga sangpotanan sa dili pagsunod niini.
- 8.3 Pag-ugmad ug paggamit sa mga staff sa kinahanglanon nilang kaalam nga personal, teknikal, ug kaalam sa pagdumala aron mabuhat nila ang ilang papel ug masabtan ang pamaagi sa organisasyon sa pagsuporta kanila mahitungod niini.

Mga Responsibilidad sa Organisasyon

- 8.4 Adunay *management* ug staff ang organisasyon nga may igong kapasidad ug katakos alang sa pagpatuman sa ilang mga programa.
- 8.5 Angay, klaro, ug walay pag-diskriminar ang mga palisiya ug mga proseso mahitungod sa staff, ug pinasubay sa mga lokal nga pamalaod sa pagpanarbaho.
- 8.6 Ang mga *job descriptions*, mga tumong sa pagtrabaho (*work objectives*) ug proseso sa paghatag og *feedback* nahimutang aron ang mga staff dunay klarong pagsabot sa gikinahanglan kanila.
- 8.7 Dunay nahimutang nga *code of conduct* nga nagpasikad, sa pinaka-menos, sa obligasyon sa staff sa dili pagdaug-daug, pag-abuso o pag-diskriminar sa ubang tawo.
- 8.8 Adunay mga palisiya nga nahimutang aron pagsuporta sa mga staff sa pagpa-lambo sa ilang kaalam ug kaantiguan.
- 8.9 Adunay mga palisiya nga nahimutang alang sa seguridad ug kaayohan sa staff.

¹¹ Staff: Ang bisan kinsa nga representante sa organisasyon, lakip ang mga *national, international, permanent* o *short-term* nga mga empleyado, ug mga *volunteer* ug *consultant*.

9. Ang mga komunidad ug katawhan nga naapektohan sa kalamidad makalaom nga ang mga organisasyon nga nagatabang kanila nagadumala sa ilang mga resources sa malampuson (*effective*), tuhay (*efficient*), ug matarong (*ethical*) nga mga pamaagi.

Kalidad nga Panukdanan (*Quality Criterion*): Ang mga resources gidumala ug gigamit sa responsableng pamaagi ug alang sa ilang gitinguhang katuyoan.

Mahinundanong Kalihukan

- 9.1 Pagdesign sa mga programa ug pagpatuman sa mga proseso aron maseguro ang tuhay nga paggamit sa mga *resources*¹², pagbalanse sa kalidad, kantidad ug hustong panahon sa kada hugna sa makatawhanong kalihukan.
- 9.2 Pagdumala ug paggamit sa mga *resources* alang sa pagkab-ot sa gitinguhang tumong, ug paglikay sa kausik.
- 9.3 Pag-monitor ug pag-report sa kagastohan kontra sa badyet (*expenditure against budget*).
- 9.4 Pagkonsidera sa epekto sa kalikopan kon mogamit og lokal ug natural nga mga *resources*.
- 9.5 Pagdumala sa risiko sa kurapsyon (*corruption*) ug pagbuhat sa angay nga aksyon kung mailhan kini.

¹² Ang pulong nga *resources* angay nga sabton sa mas lapad nga konteksto, apil na ang mga panginahanglan sa organisasyon aron makab-ot ang iyang misyon, lakip na apan dili limitado sa mga mosunod: pondo, staff, mga kaayohan (goods), mga kagamitan, oras, gidak-on sa yuta (land area), yuta (soil), tubig, hangin, natural nga mga produkto, ug ang kalikopan sa kinatibuk-an.

Mga Responsibilidad sa Organisasyon

- 9.6** Nahimutang ang mga palisiya ug pamaagi mahitungod sa paggamit ug pagdumala sa mga *resources*, apil ang mga pamaagi sa organisasyon sa mga mosunod:
- a. Pagdawat ug paggahin og pondo ug mga donasyon gawas sa salapi sa pamaagi nga matarong (*ethically*) ug balaoron (*legally*).
 - b. Paggamit sa mga *resources* nga adunay konsiderasyon ug responsibilidad sa kalikopan;
 - c. Pagpugong ug pag-aksyon kontra sa kurapsyon (*corruption*), pangilad (*fraud*), bikil sa interes (*conflicts of interest*) ug dili-maong paggamit sa mga *resources* (*misuse of resources*);
 - d. Pagbuhat og mga audit, pagsuta sa pagsunod sa proseso (*verifies compliance*) ug paghimo og kumpleto ug *transparent* nga mga *report*;
 - e. Padayon nga pagsusi, pagdumala ug pagpaminos sa risiko; ug
 - f. Pagseguro nga ang pagdawat og *resources* dili makakompromiso sa kaugalingnan (*independence*) sa organisasyon.

viii. Listahan sa mga Pulong (Glossary)

Alang sa mga tumong sa CHS, ang mga mosunod nga depinisyon ang gigamit:

Kaakuhan (Accountability): Ang proseso sa responsableng paggamit sa gahom, ang pag-angkon sa responsibilidad, ug pagsalig sa uban sa responsibilidad nga gi-angkon. Kanunay kining ginabuhat sa mga naglain-laing hingtungdan ug sa mga tawong naapektohan sa paggamit sa maong gahom.

Mga komunidad ug katawhang naapektohan sa kalamidad (Communities and people affected by crisis): Ang kinatibuk-an sa mga kababayan-an ug mga kalalakihan (apil ang mga kabataan ug katigulangan) nga adunay lain-laing panginahanglan, mga kadutlanan (*vulnerabilities*) ug kapasidad nga naapektohan sa mga kalamidad, kasumpakian, kakabus o uban pang kalamidad sa usa ka lokasyon.

Dokumento (Document): Ang bisan unsang rekord sa panaghisgot, kasabotan, desisyon o mga aksyon nga mahimong mapadaghan o mahimoan og kopya.

Kaepektibo (Effectiveness): Ang takos sa pagtuman sa usa ka makatawhanong kalihukan sa mga tumong niini.

Katuhay (Efficiency): Ang takos sa pagkab-ot sa mga sangpotanan (*outputs*) sa makatawhanong programa tungod sa mga gihatag (*inputs*); lakip niini ang mga sangpotanan mahitungod sa kalidad ug kantidad.

Pakiglambigit (Engagement): Ang mga pamaagi kung diin ang organisasyon nagpahibalo, nangonsulta ug/o naghatag alang sa partisipasyon sa mga interesado o apektadong hingtungdan, samtang naneguro nga ang ilang mga kabalaka, buot, gidahom, panginahanglan, katungod ug kahigayonan gikonsidera sa pagtukod, pagpatuman ug pagbalik-lantaw sa mga programa nga mitabang kanila.

Makatawhanong kalihukan (Humanitarian action): Aksyon o lihok nga gihimo alang sa pagluwas sa mga kinabuhi, paghupay sa mga pag-antos, ug pagpadayon sa dignidad sa tawo, samtang o inigkahuman sa kalamidad nga minugna sa tawo ug mga natural nga kalamidad. Lakip usab niini ang mga kalihukan alang sa pagpugong ug pag-andam sa mga kalamidad¹³.

Organisasyon (Organization): Usa ka entidad nga adunay estruktura nga tigdumala ug gahom sa paggamit ug pagpatuman sa CHS.

Mga Partner (Partners): Mga organisasyon nga nag-uban sa pagtrabaho sulod sa pinahimutang nga pagpahigayon aron matuman ang gitinguha nga tumong, ug adunay klaro ug giuyonan nga papel ug responsibilidad.

Palisiya (Policies): Sinulat nga pamahayag sa tinguha ug mga lagda sa pagdesisyon.

¹³ Kini mao ang depinisyon sa ALNAP Evaluation Humanitarian Action Pilot Guide, 2013, p. 14.

Pagpanalipod (Protection): Tanang kalihukan nga nagtumong ug nagseguro sa hingpit ug patas nga pagtinahuray sa katungod sa tanang indibidwal, nga walay pag-ila sa panuigon, katawohon, kaliwatan, katilingbanon, relihiyon o uban pang pangmatang. Kini milabaw pa sa mga kalihukan sa pagluwas sa kinabuhi nga kanunay maoy gitutokan sa panahon sa *emergency*.

Kalidad (Quality): Ang kinatibuk-an nga panagway ug kinaiyahan sa makatawhanong hinabang nga nagsuporta sa abilidad niini nga mahatag ang mga panginahanglan ug mga ekspektasyon, ug nagtahod sa dignidad sa mga tawo nga maoy gitumong nga matabangan.

Kalig-on (Resilience): Ang abilidad nga mosukol, mosurop, modawat, ug mobangon sa komunidad o katilingban nga nahimutang sa peligro gikan sa mga epekto sa mga peligro sa husto ug tuhay nga pamaagi..

Staff: Ang bisan kinsa nga representante sa organisasyon, lakip ang mga nasudnon, internasyonal, permanente o *short-term* nga mga empleyado, ug mga *volunteer* ug *consultant*.

Ang Kinauyokang Sumbanan sa Makatawhanong Kalihukan o Core Humanitarian Standard (CHS) nagtakda og Siyam ka Pasalig (*Nine Commitments*) nga magamit sa mga organisasyon ug mga indibidwal nga nalambigit sa *humanitarian response*, aron mapalambo ang kalidad sa ilang hinabang ug mahatag ang hinabang sa mas epektibong pamaagi. Gipasikad usab sa Siyam ka Pasalig ang dugang mga responsibilidad sa mga organisasyon ug mga indibidwal nga nalambigit sa *humanitarian response* ngadto sa mga komunidad ug katawhang apektado sa kalamidad. Kung nahibaloan sa mga komunidad ug katawhan ang ilang mga gipasaligan, mahimo nilang singlon ang mga organisasyon ug mga indibidwal mahitungod niini.

Isip usa ka kinauyokang sumbanan (*core standard*), gihulagway sa CHS ang mga mahinungdanong elemento sa makatawhanong kalihukan: nga ang makatawhanong kalihukan adunay prinsipyo, adunay kaakuhan, ug taas ang kalidad. Mahimo usab kining gamiton sa mga makatawhanong organisasyon isip usa ka boluntaryong kagumbanan (*voluntary code*) nga mahimong basehanan sa ilang mga kinaugalingong proseso. Mahimo usab nga magamit kini isip usa ka basehanan alang sa beripikasyon sa mga buhat (*performance*).

Ang CHS ang resulta sa dose (12) ka bulan ug tulo (3) ka hugna nga konsultasyon. Sa niining konsultasyon, ang mga trabahante sa *humanitarian sector*, mga komunidad ug katawhan nga apektado sa kalamidad, pipila ka sinto nga mga *Non-Government Organizations (NGOs)* ug mga network niini, mga gobyerno, ang *United Nations* ug mga *donor* nga ahensya, ug mga tawong gikan sa akademya, ang maong nagkugi sa pagtuki sa CHS ug gisulayan kini sa lebel sa ilang mga ulohang opisina ug sa *field*.

corehumanitarianstandard

@corehumstandard

www.corehumanitarianstandard.org | info@corehumanitarianstandard.org

ISBN: 978-2-8399-1564-9